

аала
шкафъ 35
полка № 537.

ПОУЧИТЕЛЬНЫЯ СТАТЫ

ВЪ СТИХАХЪ

НА АЛТАЙСКОМЪ ЯЗЫКЪ.

М. С. М. Чевалкова.

ВЫПУСКЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

977 / 156

Издание Православнаго Миссіонерскаго Общества.

ТОМСКЪ

Типо-Литографія П. И. Макушина.

1894.

ПОУЧИТЕЛЬНЫЯ СТАТЫИ

ВЪ СТИХАХЪ

ОГЛАВЛЕНІЕ

НА АЛТАЙСКОМЪ ЯЗЫКЪ.

1. Пѣар талтүдөй Кудай јексиары. 1.
2. Пѣанду полуи јүргүн. 2.
3. Кудайдай М. С. М. Чевалкова. 3.

Изданіе 1878 года по распоряженію Комиссіи по Алтайскому Краю
 Алтайской Духовной Миссіи

ВЫПУСКЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

Изданіе Православнаго Миссіонерскаго Общества.

ИНВ. № 319

ТОМСКЪ

Типо-Литографія П. И. Макушина.

1894.

ПОДЪЕМНЫМЪ ГОСУДАРСТВУ

ВЪ СТОЛИЦЕ

НА АЛТАЙСКОМЪ ЯЗЫКЕ.

М. С. М. Рязановъ.

Цензурной Коммиссией, учрежденной 31 декабря 1876 г. при
Алтайской Духовной Миссии, печатать разрѣшено.

ВЫПУСКЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

Изданіе Алтайскаго Духовнаго Окруженія.

ТОМЪ

Т-но П. И. Мамуляна

1891

25.	Мнеке каткырба, Надъ гаунымъ не смѣйся.	Миялтырба Не хвалыса.	12.	+
26.	Бийдамъ үй кижы Распутная жена.	Понды покоч үй Ваный сөбә.	13.	+
ОГЛАВЛЕНИЕ				
27.	Порочшылар Кыс паланы пак туткын	Кудый төбәт не Болс.	14.	-
28.	Мәрхәмәт	Кыс паланы пак туткын	15.	-
29.	1. Піяр тилтүдәй Кудай јексинер Сквернослова гнушается Богъ.	1. Ва Кыс паланы пак туткын	1.	-
30.	2. Пийанду полуп јүргүн. Будь милостивъ.	2. Пийанду полуп јүргүн. Кыс паланы пак туткын	2.	-
31.	3. Кудайдай коркору Страхъ Божій.	3. Кудайдай коркору Кыс паланы пак туткын	3.	-
32.	4. Тынына полуп јүрери Попечение о душѣ.	4. Тынына полуп јүрери Кыс паланы пак туткын	4.	-
33.	5. Пойна иженбе. На себя не надѣйся.	5. Пойна иженбе. Кыс паланы пак туткын	6.	+
34.	6. Јаманнай качып, јакшаа јанаш. Злаго убъгай, доброму прилѣпляйся.	6. Јаманнай качып, јакшаа јанаш. Кыс паланы пак туткын	8.	+
35.	7. Јалакайга јанашпа Со лъстедомъ общенія не имѣй.	7. Јалакайга јанашпа Кыс паланы пак туткын	9.	-
36.	8. Тогүнчәе јанашпа. Со лжедомъ общенія не имей.	8. Тогүнчәе јанашпа. Кыс паланы пак туткын	10.	+
37.	9. Уурчы кижее пиргишпе Съ воромъ не общайся.	9. Уурчы кижее пиргишпе Кыс паланы пак туткын	11.	-
38.	10. Киличегий өскүрбе. Грѣха не умножай.	10. Киличегий өскүрбе. Кыс паланы пак туткын	12.	+
39.	11. Кижини јаман көрбө. Ни кого не презирай.	11. Кижини јаман көрбө. Кыс паланы пак туткын	13.	+

II.

- + 12. Мактанба 14.
 Не хвались.
- + 13. Поиңды полгооп жүр 15.
 Ввимай себѣ.
- 14. Кудай пербеди тел жарбынба 16.
 Если просимаго не получишь, не ропщи
 на Бога.
- 15. Килинчегий кезинип жүр. 17.
 1. Въ грѣхахъ кайсы.
- 16. Кижн килинчегин ермектебе 18.
 2. Грѣшнаго не осуждай.
17. Кижинине күйүнбе 19.
 3. Чужому не завидууй.
18. Төгүн керечи полбо. 20.
 4. Не лжесвидѣтельствуй.
- + 19. Карам полбогын 21.
 5. Не будь любостяжательнъ.
20. Чыдагыдый поий тилебе 22.
 6. Пока въ силахъ, не проси милостыни.
- 21. Не-дее ползо Кудайды алка 23.
 7. За все благодари Бога.
22. Төлгөннй түби меке 24.
 8. Основаніе воровжбы—обманъ.
- 22. Өлөр күнүм ыраак тебе 25.
 9. Не думай, что смерть еще далеко.
23. Тегин темей жүрбегин. 28.
 10. Въ праздности не живи.
- + 24. Пилбес-пиле мелдешпе 29.
 11. Съ невѣждой не спорь.

III.

25. Тенеке каткырба. 30.
Надъ глупымъ не смѣйся.
26. Чайдам ѱй кижи 30.
Распутная жена.
27. Ер кижиниѱ чайдамы јаман. 31.
Пороки распутнаго.
28. Кыс паланы пек туткын 32.
Держи дочь крѣпко.
29. Ер паланы ерке тутпагын. 33.
Сына своего не балуй.
30. Палдар, уккур полугар. 35.
Дѣти, будьте послушны.
31. Неге-дее карганба 36.
Ничѣмъ не клянись.
32. Малына амыраак пол. 37.
Будь жалостливъ къ скоту.
33. Ерлү кадыт ептү полугар. 38.
Мужья и жены живите въ согласіи.
-

НҮТҮҮСҮ ПҮСЛӨН ҮДНЭЙН

ПІАР ТИЛТҮДӨЙ КУДАЙ ЖЕКСИНЕР.

Уузы піар сөстүдөй Кудай жексинер,
 Уузынай чыккан мөргүүн Кудай жаратпас,
 Жуду жыдыган етти кижн сүүбес,
 Жуду сөстү кижини Кудай сүүбес.
 Жыдыган ет курттын курсагы полор,
 Жыдык сөстү кижн көрмөстий кулы полор.
 Енеңди теп піар айтпай жүрүгөр:
 Елдий енезин жаман айткандый полорзын,
 Емискен енеңди еликтегендий полорзын,
 Емил өскүргөн жерди айткандый полорзын.
 Андый піар тилдүгө Кудайдаң пийан жок,
 Ак жарыкта андыйдын жүрөри жок.
 Кудайдын агару Каны анын канына кожылбас,
 Кудайдын агару Еди андыйдын едивек пирикпес,
 Пийар тилдүди көрмөс мензинер,
 Пийар көрмөс коштонып, тынын алар,
 Уузынын пийарын аруланып, Кудайга айдынбаза,
 Улу кыйынду таамы одынаң чыгалбай калар,
 Андый килинчегин таштабаган кижн
 Актанып чыгалбай, кыйында турагалар.
 Тилдий піары тынын карартар,
 Тийинип жүрбестий тыны өлөр.

ПІЯНДУ ПОЛУП ЈУРГУЊ.

Пійандуга Кудай пійанду,
 Пійандуды Кудай мактадар.
 Чыдабастарга пійан едип јүргүн.
 Чын јерде пойна пійан полор.
 Ар кижее јакшы кылынып јүргүн,
 Арт кийинде пойна јакшы полор.
 Јоктүга пійанду полуп јүргүн,
 Јолуң ару полуп, Кудайга јараирзың.
 Өскүстерге адазындый полуп јүргүн,
 Өлгөн кийнде пойна пійан полор.
 Кунукандардың кубады полуп јүргүн,
 Кудайдаң кубаттылу јер аларзың.
 Јайнаганларга полуп едип јүргүн,
 Јайачы Кудайң саа пійанду полор.
 Аштап келгенге ащ перип јүргүн,
 Ак јаргы тужунда актанарзың.
 Кедертин келгенди айлына тужүргүн,
 Кемибес јыргалын Кудай саа перер.
 Уруп јаткандарга соот едип јүргүн,
 Улу соотты Кудайдаң пойун аларзың.
 Јылашапты жылыдып, кеп кийдирип јүргүн,
 Јылы түгенбес каандыгын Кудай саа перер.
 Түбеке түшкендерди толып алгын,
 Түнербес јарыгын Кудай саа перер.

Нарган жеринде байланып жүргүзүлүп, казып үзүлүп

Пагай киле **КУДАЙДАҢ КОРКОРЫНЫТ**

Көптөрдөн төр ташып, эленип, кыялыңа бардуң

Кудайдаң коркунчаак кийиниң этши пет ынакка назай

Кудай колунда сүнези полор, лөүдүзү ыдылдүң назай

Кудай аа колун сунар, дүйү, пынеткэй, йептө ымак,

Кудулбас коодын перердүйү, илором айыкдүң узурдүң

Түнербес жарыгын перер, дүйү, илором айыкдүң нүрүң

Түгенбес жыргалын перер, дүйү, илором айыкдүң узурдүң

Кудайга ол жаркындаш полор, илором айыкдүң узурдүң

Жубуксуң жыргап жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Агаруларга түрсүндөш полор, илором айыкдүң узурдүң

Алар-была сарнаккың жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Коо сарынга кубуксуң жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Кудайды мактап сарнап жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Агарулардыñ пири полор, илором айыкдүң узурдүң

Арынбай амырда жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Енчи жерине сүгүнүп жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Ерикпей таттуланып жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Аштай аштабай жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Ак жарыкка тойып жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Жыргалы жаанбай кожүлүп турар, илором айыкдүң узурдүң

Жылдар ерткениң пилбей турар, илором айыкдүң узурдүң

Уламнай улам жыргап турар, илором айыкдүң узурдүң

Учурлап полбөс сүгүнүп турар, илором айыкдүң узурдүң

Каан жарыгын кийиниң жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Кайкылу венець салының жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Качаннай качан анида жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Каан Кудайн мактап жүрөрдүйү, илором айыкдүң узурдүң

Улуу мөрдөң Кудай жасиңер, төрөт өңүң

ТЫНЫНА ЧОЛУП ЈҮРЕРИ.

Каан каланы теп иштенип жүр, жаврнүрөм йвдйвдүН
 Каан Кудайды күндүлөп жүр, нвөнүс вднүкоя йвдүН
 Жаман етпей жалтанып жүр, рвнүс нүкоя вв йвдүН
 Жажууруп Кудайга мөргүп жүр, рөрөп ныдоош ввдкүдүН
 Улу Бий учун Кудайга мөргүдүп жүр, рөп нынарәј ввдөрөвүТ
 Улу Кудайды пуурсадып жүргүн, ныкытрај ввдвөвүТ
 Улуларга уккур полуп жүргүн, швдныжрәј ко влйвдүН
 Улуурканбай жобош полуп жүргүн, вүј пвтрај нүсүдүН
 Улу бийдиң ууругунаң коркуп жүр, днүсүрт втркүрәтА
 Улу Кудайдың жаргызынаң коркуп жүр, ввс вкыд-рвкА
 Агынча саванып, кылынып жүр, нүсүдүм втнәрәс ооН
 Ада Кудайды мактап жүр, үј пвндрәс нвтям вкдйвдүН
 Жаман санага санапбай жүргүн, влоп нврвп йвдкүрәтА
 Жаантаин Кудай санап жүргүн, рөрөј вкдым ввднәрәА
 Тыңыдынып иштенип жүргүн, үј нүвүтүс вннәрәј нввН
 Тынына килеп, Кудайга мөргүгүн, нвнвүттат йөпкнрәН
 Не керегиди Кудайдаң сурагын, рөрөј йвдвтшя йвтннА
 Нени-дее тапсаң, Кудайды ажагып, нвот вжнәрәј мА
 Кудайдаң коркупуп кылынып жүр, в ввднввј вкытрај
 Култур кылык кылыпбай жүр, рөдлп нвнөктөр ввднәј
 Коптоң кулагың туй тудунгын, нвтрај ввкү нвнввкУ
 Кожуктап сөс айтпай жүргүн, нүвүтүс ввдлөп ввкүрүУ
 Тийиниң пойнды пазынып жүргүн, ннйк ннннәрәј нввН
 Тижиний кийине тилиң тудунгын, влнвгә үдннйвН
 Комыдал едерге коркуп жүргүн, днннв нврв йвннәрәН
 Колуңды ажыра сунбай жүргүн, нвтям нввдүН нввН

Парган јериңде пайланып жүргүн,
 Пагай, килинчек кылынбай жүргүн,
 Көптөдөин теп тынын салыноа,
 Көркүлүгө көзүңди черинбе,
 Ас-таа болзо Кудайды алкап жүр,
 Артыгын-была пийан етип жүр,
 Кычаһа полуп кылынып жүрбе,
 Кыйынга сүнезний түжүрбе,
 Кижинин мевзинбей жүргүн,
 Кийнин сананып чебер жүргүн,
 Кижиге еликтеп каткырбай жүр,
 Килинчегий көптөй бөлөзүн,
 Кара сагыш салыноа жүргүн,
 Каан Кудайдаң коркуп жүргүн,
 Каргап кижини айтпай жүргүн,
 Каргыжый пойна карышпазын,
 Жамандарга кожулбай жүргүн,
 Жайучы Кудайдаң коркуп жүргүн,
 Чыныркап кижини мекелебей жүргүн,
 Чын Кудайдаң коркуп жүргүн,
 А ы-была кылынып жүргүн,
 Ада енеңди күндүлөп жүргүн,
 Лазык жаман кылынбай жүргүн,
 Жаандары күндүлөп жүргүн,
 Коромол кижее етпей жүргүн,
 Коронду кыйыннаң коркуп жүргүн,
 Муңду сөскө уузун пийарлаба,
 Мөргү-биле аруланып жүр,
 Уузы пийардай Кудай жексинер,

Улу тынар кыйинга салар,
 Кувукканда Кудайга мөргүн жүр,
 Кудай мөргүүнди жаралып угар,
 Кандый-даа килинчектең качып жүр,
 Каан Кудайдаң коркуп жүр,
 Өпкөлөнни кижигиле кырышпа,
 Өлөр очбөрдөң коркуп жүр,
 Полгоонып чеберленип жүргүн,
 Пойыды килинчек-пиле чуулабагың,
 Көзүң күйүндүрүп көрбөй жүргүн,
 Көрмөс мекезинең чеберленип жүргүн,
 Үй кижее пакаттып көрбөй жүргүн,
 Учү-жок кыйиннаң коркуп жүргүн.

ПОЙНА ИЖЕНБЕ.

Пойуна иженбей жүргүн,
 Полуш тезе Кудайдаң,
 Күчүркеп санапбай жүргүн,
 Күч перери Кудайдаң,
 Жеңерим теп жеңиң суурба,
 Жең ичинең жеткер чыгар,
 Колуна пош пербей жүргүн,
 Коромгызынаң коркуп жүргүн,
 Артык жакшы-мин теберин,
 Арт кинде уйаларзың,
 Керсү мин теп санабагың,
 Керсүлер алдында уйаларзың,
 Чечен мин теп чечеркебегин.

Чеченийди туттурарзын.
 Пойна иженип көкүбе,
 Пазынчык жабыс полорзын.
 Жөөжөни жөлөк единбегин,
 Жөлөнөрүй Кудай ползын.
 Киймим жараш теп көкүбегин,
 Кийнде не полорын пилбессий.
 Жамыркап жаандап жүрбегин,
 Жабыдап жабызап уйаларзын.
 Улу күүнденип жүрбегин,
 Улу күүндүгө Кудай каршыгар.
 Узак жажайрым тебегин,
 Уурубай өлөрүйн пилбессий.
 Көркүлү мин теп көкүбе,
 Көмүлөрим теп ийлап жүр.
 Кижини еликтеп каткырба,
 Кийнин сананып тудунуп жүр.
 Алгыр мин тең ажыкпа,
 Алдында күнди пилбессий.
 Сөскөрөк сөзүңе ижеңбе,
 Сөскөрөк сөс пажына жедер.
 Мен чыдайрым теп мактанба,
 Мекений колуна түжерзий.
 Ончозын камырарым тебегин,
 Ордуң сууп каларын пилбессий.
 Сагыжың еечип сабырылба,
 Салган Кудайди-была ползын.
 Уйүмө толо жөөжөм теп ижеңбе,
 Усмекчи келзе, не теп айдарзын.

Жердй̄ пайына ижеубей жүр,
 Жерге көмүлерй̄ езенип жүр.
 Нени-дее тапсаң Кудайды макта,
 Нени-дее жизей Кудайды алка,
 Кудайдай полбойчи полбоссың,
 Куру калып кунугуп жүрөрайың.

ЖАМАННАЙ КАЧЫП, ЖАКШАА ЖАНАШ.

Жакшаа уткуй пас,
 Жаманнай жана пас.
 Жакшынын̄ жакшызы жугар,
 Жаманный̄ жаманы жугар.
 Жакшынын̄ сөзүн салынын̄ жүр,
 Жаманный̄ сөзүней жалтанып жүр.
 Жакшаа жанашсаң ордына оттурарзың,
 Жаманга жанашсаң одува күйөрсөң.
 Поинды поий̄ полгооп жүргүн,
 Полгон кижини ченебегин.
 Култур кижее кожылбагын,
 Кулагың сөзүн тыңдабазың.
 Културды еш единбей жүргүн,
 Кудайга мөргүп иженип жүргүн.
 Кудайдын̄ тезе пийаны көп,
 Културдын̄ тезе тузагы көп.
 Културдын̄ жолы-была жүрбегин,
 Кудайдын̄ салымы-была жүргин.

Жүрөп жолың ару ползын, пайдасы канчалык пагытың
 Жүрегинде Кудай ползын, пайдасы канчалык
 Мекечи-биле аилдашпай жүрөдү, өкүл-өкмөтүң
 Меке тузагынаң жастыгарзың, өшпөдүң, өшпөдүң
 Мекечи кижиге төжөгүңө оттурзар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Мензинип алза, төбөзине оттурар.

АШНАНАҢ ЭЯРҢҮТӨТ

ЖАЛАКАЙГА ЖАНАШПА.

Жалакайга жанажып жүрбегин, өшпөдүң, өшпөдүң
 Жакшызынып сөзүңө пүтпөгүң, өшпөдүң, өшпөдүң
 Жалакай жакшыркап мекелеп, өшпөдүң, өшпөдүң
 Жаргаа пааза, корлоп айдарың, өшпөдүң, өшпөдүң
 Жалакайдын тили майдаң жымың, өшпөдүң, өшпөдүң
 Жажырып салынган үлдү-дүй, өшпөдүң, өшпөдүң
 Еңилип, жабыс жажырып турарың, өшпөдүң, өшпөдүң
 Ендедип, мекелеп алаң, өшпөдүң, өшпөдүң
 Ештеп, жөптөп айдын турар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Езип аскырып мекелеп алар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Алыжып перижиң жүрөлиң, өшпөдүң, өшпөдүң
 Артыгым көп теп көрлөп, өшпөдүң, өшпөдүң
 Сыйлап кижее неме перзет, өшпөдүң, өшпөдүң
 Сыйрып, плаап алып парарт, өшпөдүң, өшпөдүң
 Кижиний колун окшонуп турар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Кийинде анип мекелеп алар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Алганымнаң артык перзет, өшпөдүң, өшпөдүң
 Алганың пербей жип салар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Төрөгөңим теп төркүлөп алар, өшпөдүң, өшпөдүң
 Төрөгөңим түбүңдө мекелеп салар, өшпөдүң, өшпөдүң

Жалактап жалчыны жалдап алар,
 Жалын пербей качырып ийер.
 Аялмай кизи-биле өндөшпө,
 Аш ичижип аилдашпа.

ТОГҮНЧЕЕ ЖАНАШПА.

ЖАНАШПА АТНАМАЛА

Төгүнчөө жанапсаң, тогүнчи полорзың,
 Төрүңе оттуруп аш жизең, коңчы полорзың.
 Тогүнчи килинчек көптөдөрүң өвүсө пангагапшың,
 Төрөгөндөрин поинаң радарем паяршың,
 Төгүнчидең Кудай жексинер,
 Төрүңе көрмөс оттуруп, көрмөс оттуруп,
 Кожуктап көрмөс айттырып оттуруп,
 Коштонуп көрмөс үредип жүрөрүң,
 Түрүдө тогүнчи уятка каларың,
 Төбүңдө жаман кыйалга түжер,
 Төгүнчи-биле тогүндөшпөң,
 Төрүңе көрмөсти оттурспа, көрмөсти оттурспа,
 Кожуктап сөс айтпай жүр, көрмөс пөт пөя миятатра,
 Коронду кыйынаң коркунуп жүр, эмөн эежия паякыра,
 Тыртык сөстөң уузың тудуну, паякыра паякыра,
 Тыныңа килеп тилиң тудуну, паякыра паякыра,
 Артык сөстөң айтпай жүргүн, паякыра паякыра,
 Арынчык кыйынаң коркунуп жүргүн, паякыра паякыра,
 Каралап тогүн айтпай жүргүн, паякыра паякыра,
 Каан Кудайдаң коркунуп жүргүн, паякыра паякыра,
 Уурчы-была тогүнчи пуруга калар, паякыра паякыра.

Ундулуп калбас кыинга калар.

Чике чыны-была айдып жүр,

Чын Кудайдын салымы-была жүр.

УУРЧЫ КИЖЕЕ ПИРГИШПЕ.

Уурчы кижее пиргишпей жүргүн,

Учурлажып ермектешпей жүргүн.

Чулу жыланнай жексинип жүргөн-дй,

Уурчы кижидең качып жүргүн.

Уурлап алганы туза полбос,

Улу кыинга түшсө, учу полбос.

Уурлап алганы узака полбос,

Уламыр улам жоксырай перер.

Кадрайдап алганы аш полбос,

Каргышка калып тек полбос.

Кадрай немезин албай жүргүн,

Каан Кудайдаң коркуп жүргүн.

Уурлап кижиниң албай жүргүн,

Улу кыиннай коркуп жүргүн.

Пойн уурлап албагын,

Пойнды көрмөскө пербегин.

Уурчынын көзи тойбой жүрер,

Уурлап алганы жукпай жүрер.

Жажырып алганы туза полбос,

Жажына кийерге кеп полбос.

Кудай жартпай кыинга перер,

Кувугуп кыинда ийлап турар.

Уурчы кижее пиргишпей жүр,

Улу Кудайды каршыктырбай жүр.

КИЛИНЧЕГИЙ ӨСКҮРБЕ

Килинчегийе узери килинчек етпегин,
 Килинчегийди кородып Кудайга мөргүгин,
 Узери килинчек етип өскүрүп жүрзөң,
 Үргүлжи үзүлбес кыинга түжерий,
 Айдынып килинчегий түзөбөзөң,
 Актанып чыгарый жок долор,
 Жаантаин килинчегий таштабазаң,
 Жалбышту таамыны жастыкпассың,
 Таштаган килинчегийди кадаандабар,
 Таамыдагы кыиннай коркуп жүр,
 Көптөдип килинчек етип жүрзөң,
 Көрмөс колуна түжүп жайнаирзың,
 Кадаандап килинчек етпей жүргүн,
 Каан Кудайга жыгыла мөргүп жүргүн,
 Өскүрүп килинчек етип жүрзөң,
 Өлгөндө кыиннай чыкпассың,
 Үстүни Кудай көрүп туру теп,
 Узери килинчек етпей жүргүн,
 Калганчы чакта жаргым пүдөр теп,
 Кадаандап килинчек етпей жүргүн,
 Кудайм килинчектең чеберлезин теп,
 Кудайдай суранып мөргүп жүргүн,
 Кудай килинчегимди таштазың теп,
 Кудайга чөгөдөп мөргүп жүргүн.

КИЖИНИ ЖАМАНА КӨРБӨ.

Пойнай жаанды күндүлөп жүргүн,
 Пойнай күчүгө адазындый полгун,
 Адабыс Адаамды Кудай жайаган,
 Анай тараганы Кудайдын алкышы,
 Бийди көрзөй, жабыс полуп жүргүн,
 Билбести көрзөй, жүредип үргүн,
 Ончобыс жаңыс аданын палдары,
 Ончобысты жаңыс Кудай жайаган,
 Пилерибисти Кудай бий еткен,
 Пилбезибисти аа Каан кул еткен,
 Ар кажыбыска салым салып берген,
 Артажып жаман көрүшсезин теген,
 Кижини жаман көрүп, жамандап жүрзөбис,
 Кижини жайаганды жамандаганды,
 Кижинин жаманын Кудай билер,
 Кинде неге саларын Пои билер,
 Жакшы кижинин тең жакшыркаба,
 Жажына не полорын пилбессий,
 Жоктуды пагай пазып көрбөгүн,
 Жоктуды Кудай карындажым теген,
 Кенегенди кедери пар тебегин,
 Келер күндеринди пилбессий,
 Тенекти көрзөй, каткырбагын,
 Темей айтырсаң, уяларзын,
 Кавдый даа кижини жаман көрбөгүн,
 Каан Кудайдын жаргызынаң коркуп жүргин.

ӨҮҮСӨМ АНТ МАННАННИЖИ

Күч мин теп мактанба,
 Күчүң темей полбозың,
 Пай мин теп мактанба,
 Пайың оһып калбазың,
 Алгыр мин теп мактанба,
 Алгырың темей полбозың,
 Керсү мин теп мактанба,
 Керсүүң кедерлебезиң,
 Көркүлү мин теп мактанба,
 Көркүң көрөргө жаман полбозың,
 Жоболду емессим теп мактанба,
 Жок жердей жоболың табылбазың,
 Амырлу мин теп мактанба,
 Амыр жүрери Кудайдай,
 Жаманым жок теп мактанба,
 Жаманы-жок жаңыс-ла Кудай,
 Пийав едип турум теп сыбыскылаба,
 Пийаның тузасы-жок полбозың,
 Чечен мин теп мактанба,
 Чечениң пажына жетпезиң,
 Килинчегим жок теп санаба,
 Килинчеги жок жаңыс-ла Кудай,
 Кижидең мен артык жакшы мин тебе,
 Кинде пойң жамандагың уяларзың,
 Өлүмим раак теп санаба,
 Өлүм удур келип жатканым.

Кіимим жакшы тет мактанба,
 Кіинде кіимий жок полорын пилбөсөй,
 Не-дее немеј-биле мактанбагы,
 Нени-дее болзо, Кудай перген,
 Не-дее ползо, поймай голды тебегин,
 Не-дее неме Кудайдай полбойчы, полбос,
 Саа ползын тезе, полуп турар,
 Саа полбозын тезе, полбой турар,
 Өссүн тезе, өзүп турар,
 Өлзүн тезе, өлүп турар,
 Кожылзын тезе, кожылып турар,
 Корозын тезе, короуп турар,
 Кандый-даа кижі поймай тебезин,
 Каан Кудайды алкап жүрзин,
 Килинчекти кижі пои едер,
 Кіинде жаргызын Кудай едер.

ПОИЊДЫ ПОЛГООП ЖҮР.

Поиңды поиң полгооп жүргүв,
 Поиңнын жолунды шийжип жүргүв.
 Поиңа поиң иженбей жүргүн,
 Поиңнын сагыжың шылап жүргүн.
 Поиңнын сагыжың шылабазаң,
 Полгообой уйатка каларзың,
 Поиңа иженип көкүп жүрзең,
 Полгообой түбөкө түжерзин,
 Сагыжыңа салдырың жүрбегин,
 Санааңды Кудайга салдырың жүргин,
 Санагаңды Кудай салдырың жүрзең.

Салымнаһ жаза кылынбассын.
 Алдынаһ пойн кылынып жүрсеһ,
 Арт кийнинде комыдаһ полор.
 Кудайдыһ күчүнде нени-дее пүдүрсеһ,
 Кудайды күндүлөп мактаһ жүргин.
 Колумныһ күчү пүдүрди тебегин,
 Колуһнуһ күчүв Кудай перген.
 Поим пилип пүдүрдим тебегин,
 Пойна сагышты Кудай перген.
 Якшыны-даа етсеһ поимнаһ тебегин,
 Жараир якшыһ Кудайдаһ перилген.
 Кудайдаһ полбойчы не-дее неме полбогон,
 Кудайдаһ пашка кандый-даа неме пой пүтпеген.
 Кудай не ончозын кижиний учун жайаган,
 Кудай емди-дее кижиний не керегин пүдүрүп туру.
 Кудай өссүн тезе, өзүп турар,
 Кудай мунызы өлсин тезе, өлүп турар.
 Нени-дее етсеһ, Кудай макталарына едигер.

КУДАЙ ПЕРБЕДИ ТЕП ЖАРБЫНБА.

Кудай маа пербеди теп жарбынба,
 Кудайдыһ пергенинеһ пергелеги көп.
 Каршыгып Кудайга жарбынбагып,
 Качан перерин Кудай Пой пилер.
 Сурагамды Кудай пербеди тебегин,
 Сураганыһ Кудайга жарабаганын билбессин.
 Кижиний жүрегинде не барын Кудай көрүп туру,
 Кизи сураганын алза, не болорын пилип туру.
 Перер өйин Кудай Пой пилип туру,

Пергени кижее туза полорын илип туру,
 Сураганын алганы туза полбозын илип туру,
 Сурап алган кижее кандый полорын илип туру,
 Аракызак уул адазынай ачка сурава,
 Аракыдаң уулум өлзүн теп аа перер-бе?
 Кудайдың пергени көп ползо, көкүирзий,
 Кунугун жүрөр кыинга түжерий иилбессий,
 Кезик ат семирве, тебегеен полор,
 Кезик кижипаиза турагар полор,
 Тебегеен аттын семиргени еезине жаман,
 Телимзек кижипаиза Кудайга каршу,
 Кудайга каршу пайдын тыны өлөр,
 Кудулуп чыкпас таамаа түжер,
 Кудай перип турза, едиге туза,
 Кудай пербей турза, тынына туза.

КИЛИНЧЕГИЙ КЕМЗИНИП JYР.

Килинчегий кемзинип Кудайга мөргүп жүргүн,
 Килинчегий ташталып, чын жерде сүгүнериң;
 Килинчегимди Кудай таштабас теп чөкбөбгин,
 Килинчектүлөрдү аргалайрга те ередей түшкен;
 Килинчегим көп таштабас теп чөкбөбгин,
 Килинчектерийней Кудайдың пийаны көп.
 Каттап килинчек етпей, Кудайга мөргүп жүргин,
 Каан Кудай килинчегий таштап, каандыгын перер.
 Канип-даа мөргүзем, килинчегим таштабас тебе,
 Кандый-даа килинчегийди Кудай арулайрга чыдаир.
 Тоозы-жок килинчектерим ташталбас тебегин,

Токулдадыгар, слерге ачылар теп Кудай айткан;
 Суранып мөргүгенимди Кудай укпас тебегин;
 Сураган кижилерге перилер теп Кудай айткан.
 Жалынып Христос Кутайга мөргүп жүргөндү,
 Жаманын арулап, Кудай жаныртып алар.
 Кунугуп ийламырап Кудайга мөргүп жүргөнгө,
 Кудай аа пуурсап, каандык ежигин ачып перер.
 Кемди-дее ползо Кудай кычырып айдып туру,
 Келинер уурзагандар, Мен амырлайрым теп туру;
 Олжоодоң жанган уулына ада енези сүгүнгендй,
 Ончо килинчегин таштаган кижее Кудай сүгүнер.
 Азып парган кижини жанып келзе, ага карындажы
 сүгүнгендй,
 Айдынып килинчегин кемзингенге агарулар сүгүнер.

КИЖИ КИЛИНЧЕГИН ЕРМЕКТЕБЕ.

Кижини килинчегин ермектебей жүргин,
 Кижиний килинчегин Кудай Пои шылаир.
 Кижини килинчектү теп ермектеп жүрзең,
 Кижидең көп артык килинчектү полорзың.
 Кижини кандый килинчек-пиле жамандап айдарзың,
 Кийинде андый килинчек пиле Кудайга пуруладарзың.
 Андый, мундый кижини килинчектү теп ермектебегин,
 Андый килинчек-пиле чын жаргыда поий пуруладарзың.
 Полгооп, кижини килинчегин сагыжына салбай жүргин,
 Поийный килинчектерийди полгооп кемзинип жүр.
 Кижиний килинчек едип жүргөнгөн көрүп жазың,
 Килинчегий кемзинип, Кудайга жарайрын пилбей
 жазың.

Кандый-даа кижини килинчектеп айтпай жүргин,
 Каан Кудай жаргы едер тушта поий пурулу полорзын.
 Поийды поий күнүй-заин шылап жүргин,
 Полгоонбой киж килинчегин шылабай жүргин.
 Киж саа каршу килинчек етсе, таштап жүргин,
 Кийинде поийнын килинчегинди Кудай таштаир.
 Кижиний килинчеке түшкенин көрсөй,
 Килинчегин Кудай таштазын теп Кудайга мөргү.
 Айдарда поийнын килинчегин езиңе түжүрүп,
 Айдынып, кемзинип Кудайга жыгыла мөргүгин.

КИЖИНИНЕ КҮЙҮНБЕ.

Кижинине күйүнүп жүрбегин,
 Кижее теже Кудай. Пои перген.
 Күйүнүп жүрер кижее көрмөс коштовор,
 Күйүндүрүп кижини кара санадып жүрер.
 Амыр жаткан кижее күйүнбей жүргин,
 Амыр теже аа Кудайдаң перилген.
 Андый кижее күйүнүп, килинчеке кирбегин,
 Амырды поий сурап, Кудайга мөргүгин.
 Көп жөбжөлү кижее күйүнүп жүрбегин,
 Көрмөс күйүндүрүп поийды күйдүрбезин,
 Көрмөстин оды жүрегинде күйүп жүрзе,
 Көрмөстин оттурган таамызына түжерзин.
 Кижиний алган кижизине күйүнбей жүргин,
 Кижизи-биле килинчеке киргендй полорзын.
 Сагыжында чайдам санаган килинчек,
 Салымнаң жаза кылынган анаң артык.

Кижиниң ыргап јатканына күйүнүп жүрзөй,
 Кийинде Кудай ыргалынај куру каларзый,
 Күйүнчөөк кижиниң жүрегин көрмөс күйдүрөр,
 Күни түгенип өлгөндө, таама одына күйдүрөр,
 Күйүнүп жүрөр сагыш көрмөстөй перилер,
 Күйүнчөөк кижидөй Кудай јексинер,
 Кандый-даа кижинине күйүнбегин,
 Каан Кудайдын каргыжын алыпбагын.

ТӨГҮН КЕРЕЕЧИ ПОЛБО.

Актуды каралап кереечи полбой жүргин,
 Актудың козивиң јажы пойна једер,
 Актај akka кижини каралап, пуруга түжүрзөй,
 Актуды сүйүп турган Кудай пойды пурулар,
 Көрбөй туруп көрдим теп каралап айсај,
 Көрмөстөргө кожылып, таамаа түжерзый,
 Өштөп кижини каралап айдып жүрзөй,
 Өлгөндө тынын колунда јайнаир,
 Сыйга полуп төгүн кереечи ползој,
 Сыгыды үзүлбес кыйынду таамаа түжерзый,
 Каралуды актап, актуды каралап жүрзөй,
 Калганчы чактагы јаргыда пурулу полорзый,
 Темей кижини пуруладып жүрген кизи
 Теңере каандыгына чыгалбай калар,
 Актуды сыйга толуп канын төккөни,
 Актуды саткан Јуданың пирзи полор,
 Кудайдаң корукпай, төгүн кереечи полгоны,
 Кудулуп чыкпас кыйынду таамаа түжер,
 Кара санап төгүн кереечи полгонды,
 Каан Кудай караңуй отту таамаа түжүрөр.

КАРАМ ПОЛБОҒЫН.

Карам полуп кыйгаланбарын,
 Карамдап алганын туза полбос,
 Карам кыйга кыйынаң толынбас,
 Калганчы чакта жаргыда актанбас,
 Жөөжөзине карам кижиниң жүрегин
 Жөөжөзінде полуп күйүп жүрөр,
 Андый кижиниң жүрегине жылаң көрмөс
 Акказына көзүн тайбос един, көрмөс мензирер,
 Тоозын астатпа тең көрмөс үредип жүрөр,
 Томылтып жүрегин кунуктуруп жүрөр,
 Уламнаң улам карам кыйга едер,
 Улу пийанду Кудайдаң радый иер,
 Күннүн-заин көрмөс жүрегине шыбырап жүрөр,
 Күмүжүңди коротпой тооло тиір,
 Кудайдың пергенин перди тебей жүрөр,
 Кудай теп санабай перерге карамзып жүрөр,
 Кижее пийан пергени нар ползо,
 Кийинде кижее айдып мактанып жүрөр,
 Öлгүнче жакшы аш жибей жүрөр,
 Öйдү жакшы кеп кибей жүрөр,
 Карам полуп өлгөнчө туза полбос,
 Баан Кудайдаң сүнезине пийан полбос,
 Жылы једип бөгөнчө карамзыган кижі
 Жылы түгенбес кыйынду таамаа түжер.

ЧЫДАГЫДЫЙ ПОИҢ ТИЛЕНБЕ.

Чыдагыдый поиҥ тиленип жүрбегин,
 Чыдагыяча поиҥ иштенип жүргин.
 Чыдагыдый поиҥ тиленип жүрзеҥ,
 Чын јердеги јаргыдаҥ куру каларзыҥ.
 Күчүҥ парда иштенип жүргин,
 Күйүңүп кижидеҥ суранбагын.
 Јалкууруп иштенбей жүрбегин,
 Јайачы Кутайды каршыктырбагын.
 Јалкууруп иштенбей суранып жүрзеҥ,
 Јадын јуртуңда неме јок полор.
 Кижии колунуҥ перерин сакыбагын,
 Кийниҥди сананып, иштенип жүргин.
 Кудайдаҥ суранып, иштенип жүргин,
 Кунукпай, аштабай ток жүрериҥ.
 Иштенип жүргенди Кудай сүер,
 Иживе Кудай полужуп турар.
 Кижидеҥ тиленип азранып жүрзеҥ,
 Кижии килинчегин поиҥа алынарзыҥ.
 Тегин жүрүп суранып жүрзеҥ,
 Теңере каандыгынаҥ куру каларзыҥ.
 Чыдаир поиҥ иштенбей жүрзеҥ,
 Чын Кудайдаҥ коркуп жүргин.
 Јалкууруп, иштенбей суранып алганы
 Јажырып уурлап алгандый полор.

НЕ-ДЕЕ ПОЛЗО КУДАЙДЫ АЛКА.

Не-дее ползо Кудайды алкап мөргүп жүргин,
 Нени-дее тапсаң, Кудай перди теп алкап жүр.
 Актаң акка ачуга түшсөң, Кудайды алкагын,
 Актуга Кудай перер полгонын перер.
 Темей саа түбек ползо, Кудайды алкагын,
 Теңере жолунда тудукпай парарзың.
 Жок жердең жобол ползо, Кудайды алкагын.
 Жоголбой, Кудай каандыгында полорзың.
 Кунугуп шыралап жүрсең, Кудайды алкагын,
 Кубаттылу Кудай каандыгында полорзың.
 Жоко пастырып ийлап жүрсең, Кудайды алкагын;
 Жолуң арулалып, Кудай жыргалына жедерзың.
 Аштаң аштап торолон жүрсең, Кудайды алка,
 Аштабай жүрер Кудай каандыгында тойорзың.
 Кептең мудап тоңуп жүрсең, Кудайды алка,
 Кеен жаркынду, елебес киимди Кудай перер.
 Единий пир жери кенеп кунугуп жүрсең, Кудайды алка,
 Ерикпей жыргап жүрер жерине Кудай жүргүзер.
 Пажың пилген пиң кунуктуруп жүрсе, Кудайды алка,
 Пажыңды Кудай жаркынду венец-пиле кееркедер.
 Өлгүнче Кудайды алкап жүргин,
 Өлгөн киинде таттуланып жүрерзың.
 Арынып жүрүм теп комыдабагын,
 Амыр Кудайда теп иженип жүргин.

ТАЛГӨНИН ТҮВІ МЕКЕЗІН

Төлгөө пүдүп сабылбай жүргин,
 Төлгө теже көрмөстөн айдылар,
 Төлгө көрмөстөн жажытту тузагы,
 Төлгөчи кижги көрмөстөн енчизи,
 Көрмөс төлгөчөө көлөткизин көргүзөр,
 Көлөткизине пүткен тузагына кабар,
 Аразында көрмөс меке салып, чын көргүзөр,
 Ажиктанбай, кижги меке тузагына алдырар,
 Көрмөс төлгөчөө көргөнүн көргүзүп турар,
 Көргөнүнө пүткен кижини поина пактырар,
 Төлгө көрмөстөн алгыр меке жепсели,
 Төлгөчи кижги кижини көрмөскө молдоор кулы,
 Көрмөс андый мекези-биле кижини поина пактырар,
 Күркүрөп күйгөн күкүр отту таамаа түжүрөр,
 Кишке кижги жем салып амташтырып жат,
 Кининде аа чапкы салып, аны өлтирип жат,
 Анин көрмөс кижини амташтырып жат,
 Андый меке-биле көрмөс кижги тынып өлтирип жат,
 Палыкты кижги мекелеп жемдү кармака чаптырат,
 Пагай көрмөс кижини мекелеп, таамаа түжүрүп жат,
 Көзүктүрүп көрмөс көзүнө көргүзүп-тее турза,
 Көргүзүп турганы тегиндү емес теп пүтпегин,
 Көрмөс, кижини пүтсип теп чын едип көргүзөр,
 Көргөн кижги пүдүп жүрзе, поина кул едип алар,
 Жарынга түжүп көрмөс көрүндүрөр,
 Жалбыжы үчпес таамаа одына түжүрөр

Түбү-жок көрмөс кижини дүжүрүп наларга, тээрини
 Түжүне түжөтүп кижини мекелеир, эчүнүңү идиңиңи
 Едине тийип арымдадып жүрөр, ичүтүңүңи ийдүңүңи
 Ебөдип сагыжына айтырып жүрөр, ичөдөнчөңү ийдүңүңи
 Жакшы бедеени алып көрмөс кижини мекелеир, ичөдөнчөңү
 Жайачы Кудайдай кижини аядап, айнамап аяктырар.
 Илбиче көрмөс коштоңуңу жүрөрчө эман аялар отко
 Ичине кирип, жүрөгүн аширөө еденип алар, аяң-азаат
 Төлгөчи кижидең көрмөс аирылбай жүрөр, ичтөнөңү
 Төжөгүңө жадып пуйуктаза, аяңыңда полор ичинеңи
 Тарбачы кижидең көрмөстий тыныжы полор ичинеңи
 Тарбазына пүткөңдү көрмөккө сабылтар эринеңи
 Кам көрмөстий ичинеңи кулаң полор, ичөдөнчөңү ийдүңүңи
 Каан Кудайга карадып, таамаа түжөрүңү ичөдөнчөңү
 Обызынду кижидең көрмөстий, обы полор ичинеңи пүтүңүңү
 Оды үчпес отту таамаа түжүрөр, түжүт эңгээ ичөдөнчөңү
 Жарынчы кижидең көрмөстий, тили полор, ичөдөнчөңү ийдүңүңи
 Жалбыш отту караңуу отко түжөр, ичөдөнчөңү ийдүңүңи
 Кажызы даа калганчы жаңыда пурулү полор, эчөдөнчөңү
 Каан Кудайга карадып, сүрөөндү кыинчаң чыкпас.
 Ырымчы кижини едине көрмөс тийлигер.
 Ырадып кижини Кудайдай ырадар.

ӨЛӨР КҮНҮМ ЫРААК ТЕБЕ,

Өлөр күнүм ыраак, тең санабай жүрүп, ичинеңи адыңа
 Өлөр күнүңдү күнүңүң саң сагып жүрүп, ичинеңи эңгээңе
 Өлүм өңүп келгендй келер, ичинеңи ичинеңи ичөдөнчөңү
 Өлгөңдө Кудайдиң полорго мөрлүң аяң, аяң мүйүңүңү

Килинчектү жүргенинде өлүм үзери албазын,
 Кириңди јунунгандый килинчегий јунуп жүр.
 Кудайдаң кычыртуды күнүң заян сақып жүр,
 Кудай јексинбезин теп, килинчегий аруланып жүр,
 Кандый күнде Кудайдаң кычырту келерин билбессий.
 Калый уйуктагандый, килинчегий пилинбей жүрбегин.
 Тойго чыгар кыс ошкоч сүнееңди јазандырып жүр,
 Тоозы-јок килинчегийди Кудай каны была јунуп жүр.
 Кенеттин өлөрүңней коркуп жүргин,
 Кемзинип килинчектерийди айдынып жүргин,
 Пагай килинчектерийди таштап, Кудайга мөргү,
 Паза килинчек етпей чеберленип жүр.
 Поиңды полгоонзоң, килинчегийди пилерзий;
 Полгоонбой жүрзең, килинчкек пастыраарзий.
 Өскүрүп килинчектерий көптөтпей жүргин,
 Өлүмди езиңе түжүрүп, Кудайга мөргүгин,
 Удаан жүрерим, өлбөссим теп санабагын,
 Удаан полбой, сөбгийди јерге саларый билбессий.
 Түгенбес јөөжөм көп, аштаң өлбөссим тебегин,
 Түнүңде өлүп, пуудакта турарый пилбессий.
 Өлөр күнүң санабай, јөөжөө полгон кижее,
 Өлгөн кинде аа не туза полор?
 Кудай јарыгын керексибей өлгөн кижее,
 Кунугуп тапкан јөджөзинең аа не туза полор?
 Аруланып килинчегин айдынбай өлгөн кижее,
 Артында калган не парынаң аа не туза полор?
 Јердине полуп, Кудай тебей өлгөн кижее,
 Јердең тапканы јерге калза, аа не туза полор?
 Јүрүмүм узак полор теп санабагын,

Југа алдыргандый көрмөс колуна түжерзий.
 Өлгөндө сүнеме туза ползын теп,
 Өскүстерге пийан едип жүргин.
 Чын жерде сүнеем, едим ползын теп,
 Чыдабастарга полуш едип жүргин.
 Ак жарыкта сүнеем амыр жүрзин теп,
 Аштагаңдарды азрап жүргин.
 Пүгүн-таңда килинчектү өлүп калбаин теп,
 Пуудалган килинчегийди абыска чечтирип жүр.
 Кудайдын ийгени куштай учкур келер,
 Кудайдаң коркунуп пеленденип жүргин.
 Өдүшке алганыңды унутпа,
 Өөркөтпей өинде перип жүр.
 Өөркөдип өинде пербей жүрөң,
 Өлгөн кинде не биле төлбирзың?
 Өөркөдип өдүжүң пербей жүрөң,
 Өштү көрмөс ортогордо жүрер.
 Ортогордо омок полуп,
 Ордугарды суудун жүрер.
 Өлөр жажыгарга өштү едер,
 Өпкөлдөдип уруштуруп жүрер.
 Өдүшке алганыңды жеттирбей перзөң,
 Өштү көрмөс көкүп жүрер.
 Өлөр күвүңди сакып жүрер,
 Өлгөндө мензинип, аларым тир.
 Корлобой өдүжүң перип жүр,
 Көрмөс ортогорго кирбезин.
 Перер полгоныңды перип сал,
 Пербей салзай, килинчек полор.

Чын перерий пар полуп, пербей салзан,
 Чын јердеги јаргыда пурулу полорзын.
 Тарындырбай өдүжүн перип јүр,
 Таамыдагы кыйынай коркуп јүр.

ТЕГИН ТЕМЕЙ ЈУРБЕГИН

Тегинней тегин аш јибегин,
 Тенип јүрүп суранбагын.
 Аил-заин пазып јүрбегин,
 Аилдаң јирге педренбегин.
 Кижн колун карап јүрбегин,
 Кижиний ажына иженбегин.
 Јалкууруп пазып јүрбегин,
 Јалдавып иштенип јүргин.
 Салбаип пазып јүрбегин,
 Санавып алып иштенип јүргин.
 Кижн ажы ичинде аш полбос,
 Кижидей јигени ток полбос.
 Јаман-даа ползо, поинный көчөң ползын,
 Јаман-даа ползо, поинный айлың ползын.
 Колун парда иштенип јүрбезең,
 Коронду кыйында турарзын.
 Көзүн парда көрүп үренбезең,
 Көзүннүн јажы төгүлүп јүрер.
 Күчүн парда иштенип јүрбезең,
 Күнүн өчүп, кунугуп јүрерзың.
 Јалку-была уурчыдаң Кудай јексинер,
 Јайачы Кудайга јарабай пурулу полор.

ПИБЕС-ПИЛЕ МЕЛДЕШПЕ.

Пилбес кижиде биле сөс плаашпа,
 Пилер кижиде сурап уккын,
 Пилбес кижиде биле сөс плаашсаң,
 Пилегин сыскыны согорго санаир,
 Айткан сөзи көп полор,
 Айна чыкпас чөп полор,
 Пилердиде сөзи туза полор,
 Пилбестиде сөзи пузук полор,
 Пилбес пиле сүмелешпе,
 Пилер-биле бирлешкин,
 Питтидигени кычыдар,
 Пилбестиде сүмези ийладар,
 Кокурлап пилбеске сөс айтсаң,
 Коломоштоны согорго турар,
 Жемелеп аны айдар ползон,
 Жеңин сууруп сени согор,
 Тамагыны тамыры көбү турар,
 Талаип сени согорго турар,
 Көзи курчуп көкүп турар,
 Көмөөлөп жаман айдып турар,
 Жакшыны пилбеске жанашпа,
 Жакшылар алдында уйаларзың,
 Пилердиде сөзин суманга сал,
 Пилбестиде сөзин суга сал.

ТЕНЕКЕ КАТКЫРБА. III

Тенеке кадылып каткырба,
 Темей айттырып уйаларзын.
 Тенек-пиле тежешип жүрбегин,
 Тенектең тем алынып тенеирзын.
 Телимзек-пиле оин етпей жүргин,
 Тептирип, соктырып уйаларзын.
 Тенеке колун кӧдүрбегин,
 Темир-биле дее сени согор.
 Кокурлап тенекти айтпагын,
 Коронду уйатту сӧс-пиле айтырарзын.
 Аны каттулап сӧс-пиле айтпагын,
 Адаң енеңди теп уйатту айтырарзын.
 Корукупас тенектиң колы узун,
 Коронду айдарга тили узун.
 Андый тенекти Кудай салган,
 Ада енезине арынчык ползын теп.
 Андыйды електеп каткырбай жүргин,
 Арт кийниңде не полорын пилбессий.

ЧАЙДАМ УЙ КИЖИ.

Чайдам уй кижибиле оттурба,
 Чалмазы мойнына кирбезин.
 Чайдамның чалмазы мойнына кирзе,
 Чайыка алдыргандый түреирзын.
 Чайдам уй кижее жилбиркебе,

Чыраин көрүп пакаттыба, ил пирогол өн эдвнннн
 Андыйднй уругуна каптырарзын, ил элэрннннн
 Аилы жүртуннайн азып каларзын. өлгөн эл үлүкннн
 Көзүн салып көрүп жүрзөн, ил элннннн
 Көрмөс колуна перинерзийн. ил элннннн
 Жараш көрүп жанжып жүрзөн, ил элннннн
 Жайачы Кудайга каргадарзын. ил элннннн
 Жилбилү чайдамга кожылып жүрзөн, ил элннннн
 Жыланга туттыргандый полорзын. ил элннннн
 Чайдам ил жардайн Кудай жексинер, ил элннннн
 Чагы түгөнбөс кыялга салар. ил элннннн
 Көзи күлүнүп чайдам санаганды, ил элннннн
 Көрмөс кукүп мензинип жүрер. ил элннннн
 Тынына килебей чайдам жүргенди, ил элннннн
 Тынын өлтүрүп көрмөс кулданар.

Анда улу тынып ачуурканып турар,

Анайн чыгалбай сүреендү кыйналып турар.

ЕР КИЖИНИН ЧАЙДАМЫ ЖАМАН.

Едер ижине килебей жүрер, ил элннннн
 Еки сананып жалкууруп жүрер. ил элннннн
 Ези чыккан кижидий полор, ил элннннн
 Ебин таппай санааркап жүрер. ил элннннн
 Чала иштеп айдап жүрер, ил элннннн
 Чайдам кадытты некеп жүрер. ил элннннн
 Аилы журтуна килебей жүрер, ил элннннн
 Алынып жүргөн ил-тнй полор. ил элннннн
 Кижидей уйаларын унудуп салар, ил элннннн
 Килинчегин жакшызынып жүрер. ил элннннн

Кийинде не полорын пилбей жүрөр, пүрбөй өзүрдө
 Кий килинчеке кычанып жүрөр. өңүтүрү ыядында
 Кижилү-дее ползо тойбой жүрөр, өз өңүтүрү ыянда
 Кижиге каттына кычанып жүрөр, пүрбөй ыяга өңүтүрү
 Жараш кадытка жалганчып жүрөр, өңүтүрү өңүтүрү
 Жанып келеле, арынып жүрөр. өңүтүрү пүрбөй ыяга
 Көркүлү кыска пакаттып жүрөр, өңүтүрү ыяга өңүтүрү
 Көгүс уурулу кижиге-дүй шолорго өңүтүрү өңүтүрү
 Пала каттынын таштап параратты өңүтүрү өңүтүрү
 Пашка кадытты еечип жүрөр өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Корукпай Кудайдан ырай берер, өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Коромгы кыиннап корукпай жүрөр өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Өлгөн кинде таамаа түжер, өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Өштү көрмөскө кыйнадып турар. өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү

КЫС ПАЛАНЫ ПЕК ТУТКЫН:

Кызылгаатын кызылы тыжында полор,
 Кыс паланын кылыгы ичинде полор,
 Кызылгаттын ачууна тижин камарар,
 Кыс паланын чайдамына жүзүн уйалар. өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Кымын түжүп күйүп турза, өчүрүп жүр, өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Кыс паланын кымыны күйбизин теп үредип жүр өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Турунду отты өчүрбесе, күлү калар, өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү
 Тудундуруп кысты үретпесе, уйады калар.
 Андый кыстын уйады өлгө каткы полор,
 Ада енезинин жажына кунугар ачу полор!
 Ениктирип кызын ойнотпой жүргин,
 Ер кижилер електеп жүрбизиндер.
 Каткыртпай кызынды тудуп жүргин, өңүтүрү өңүтүрү өңүтүрү

Каралап кызынды електебизин,
 Кызынды кыскавып үредип жүрзөй,
 Кылыгы жакшы тудалап олар,
 Алган кижизи сүйлү жүрөр,
 Алкы жөбжөзине паптедер,
 Аилдаштары күндүлөп жүрөр,
 Ада енезин мактап жүрөриер.

ЕР ПАЛАНЫ ЕРКЕ ТУТПАГЫН.

Ер паланы ерке жүргүзүп үрөтпөгөр,
 Ерик пербей, не жакшаа үредип жүрүгөр,
 Еки жанынай ерик пербей үрөтпөс ползогор,
 Ене адазынын жүрегине ачу түжүрөр,
 Уулым жакшы укаалу ползын тезегер,
 Уткулап айдып үредип туругар,
 Керсү жакшы ползын тезегер,
 Кезедип айдып үредип туругар,
 Коркузуп ийладып үрөтпөс ползогор,
 Коромгыда поигар ачу ийлаирзыгар,
 Кудайдаң коркорго үредип алзагар,
 Кунукпай сүгүпүй жүрөригер,
 Кудайдаң коркорго тесе ончодон артык,
 Кудай андыйга перер полгонын перер,
 Уулым уурчы, төгүнчи полбозын теп,
 Уулыннын бажына уурук тудуп жүр,
 Пузук, жаман сагышту полбозын теп,
 Пуды колдорын пуулагандып полуп жүр.

Мойноп, сөс укпас полбозын теп,
 Мойнына төһө салгандый полуп жүр.
 Уузы пијар, тили жүгүрүк полбозын теп,
 Уузына суулук салып тудуп жүргин.
 Саиркап, улуурканып жүрбезин теп,
 Салма көргүзүп, коркудуп үредип жүр.
 Пагай паштак полуп жүрбезин теп,
 Пажы-была парганды куучындап пергин.
 Чыны-была кылынып жүрзин теп,
 Чын жердеги кыинды куучындап пергин.
 Кудайга жараир кул ползын теп,
 Кудайдын салымына үредип жүргин.
 Уулдын жаманы адазына түбек,
 Уретпеген паштак кыс енезине уйат.
 Пашкарып палдарыгар уретпезегер,
 Пагай айттырып уйаларзыгар.
 Чыбык тудунуп үредип жүрүгөр,
 Чыны-была айттырып жүрүгөр.
 Жажында паланы коркудуп уретпезегер,
 Жаандап, күчи кирзе поигарды согор.
 Каан Кудайдай коркорго уретпезегер,
 Калганчы чакта пурулу полорзыгар.
 Пу-даа жерде ачуурканбайчы калбассыгар,
 Пуруга түшкенин көрүп йлаирзыгар.
 Кудай, аданы палдарына паш туткан,
 Кулагын амыратпай үредип турзгын теп.
 Еневи, уулдарын шылап турзын теген,
 Ерик пербей, жүрүгөр, теген.

ПАЛДАР, УККУР ПОЛУГАР.

Паалдар! ада енегерге уккур полугар,
 Пажыгар ейилтип, тыйлап жүрүгөр.
 Ада енегер нени-дее айтса, анийда кылыныгар,
 Арбанып айткан сөзине каршыкпагар.
 Үредип айтканын унутпай жүрүгөр,
 Удур кырыжып айдышнай жүрүгөр.
 Күндүлөп адагардын сөзүн укпазагар,
 Кудайга мөргүп сураганыгар перилбес.
 Енегерди ачууркадып тообой жүрзегер,
 Емчегиний сүди көзүгердең төгүлөр.
 Адазын жамандап айдып жүргени,
 Ада Кудайды жамандап жүргөндий полор.
 Енезин жамандап айдып жүргени,
 Енезин жайаган Кудайды жамандагандый полор.
 Енегерге ерке полуп сөзүн угуп жүрүгөр,
 Енегердий алкыжы үстүгерде полор.
 Адагардын сөзүнөй чыкпай жүрүгөр,
 Адагардын алкыжы жүртугарды тыйылар.
 Емискен енегерди каршыктырбагар,
 Еки колы чылаганын унутпагар.
 Адазын күндүлегенге Кудай пуурсаир,
 Айы күнүн узадып жерде жүргүзөр.
 Енезин күндүлегенди Кудай сүөр,
 Енчигип жүрер жыргалын нерер.

НЕГЕ-ДЕЕ КАРГАНБА.

Тегинней тегин карганып жүрер кижее
 Тежешип көрмөс каргандырып жүрер.
 Көрмөс темешкен карганчаак кижини,
 Көргөнүн, көрбөгөнүн карганып айдар.
 Тамгажынаң карганып айдар кижини,
 Таамадагы кыйнды пои суранып алар.
 Кудайды адап карганып жүрген кижини
 Кудайды тообой адап турганы ол.
 Тынын айдып перип карганган кижитрөн
 Тынын көрмөскө молдооп турганы ол.
 Күн жарыгын адап карганып жүрген кижини
 Кудайдын жарыгын чын жерде көрбөс.
 Жерди адап карганып жүрген кижини
 Жердеги жежикти Кудайдан алалбас.
 Поин айдынып жүрген кижини
 Поинин жажын кыскартып жүргени ол.
 Кандый-даа неме учун карганар кижее
 Каан Кудайдын кыйалы полбойчы калбас.
 Карганаачы кижинин уузынаң Кудай жексинер,
 Калганчы чакта пурулап, таамаа түжүрер.
 Каан Кудайдан коркуп жүрүгөр,
 Карганып сөс айтпай жүрүгөр.
 Кудайды адап карганбай жүрүгөр,
 Кубулгаас көрмөс мензинбесин.
 Жерди адап корганбай жүрүгөр,
 Жердеги жежигигер кудуп парар.

Күнди адап карганбай жүрүгөр,
 Күндеги ажыгардап аштарзыгар,
 Көзүгерди адап карганбагар,
 Көзүгер соолуп калбазын,
 Колы пудугарды адап карганбагар,
 Колугар куруп, пудугар аксап калбазын,
 Пажыгарды адап карганбагар,
 Пажыгарды пилер Кудай согор,
 Нени-дее ползо адап карганбагар,
 Нени-дее ползо Кудай пои жайаган,
 Жаманды суразап, көрмөс сөгүңер,
 Жакшыны суразап, Кудай перер,
 Карганып жаманды сурабагар,
 Каан Кудайдын айтканы была жүрүгөр,
 Калыкка тезе салым салып перип,
 Каан Кудай пои айткан,
 Теңерени адап карганбагар,
 Теңере тезе Кудайдын ширеези,
 Жерди адап карганбагар,
 Жер тезе Анын пуды алды,
 Пажыңды адап карганбагып,
 Пажыңнын пир-дее чачын ак кара едий полбоссын,

МАЛЫҢА АМЫРААК ПОЛ.

Азраган малыңа амыраак полгын,
 Ада Кудайды алкап мөргүп жүргин,
 Малды Кудай кижее жайап перген,

Малды өскүрүп турганы Кудай
 Малга кижн ачынбас каршу ползу,
 Малды жайаган Кудай аа каршу полор,
 Жакшы сагышту малына пуурсак, теген;
 Жаман сагышту малына каршу, теген;
 Комыдалын айдалбас малды согоочы кижн
 Коромында малы-юк комыдап жүрер,
 Кунуктуруп малды кыйнабагар,
 Кунуктурбай амырадып жүрүгер,
 Кунуктуруп килебей турган кижн
 Кудайдын пергенин тообогоны ол,
 Жүрегигер малга катту полуп жүрзе,
 Жүрүмүгер жерде комыдалду полор,
 Агару кннгеде пичилген сөс пар,
 Анйда Кудай ебелип пичилген,
 Кижн көзүней танылар, теген;
 Кижиний сагыштуу чыраинай, теген,
 Кижн малына амыраак полгоны,
 Кижее-дее амыраак полоры ол,
 Саңыс урган аяктай саңыс жыттанар,
 Сармай урган аяктай сармай жыттанар,
 Сагыжы, кижиний кандый ползо,
 Салар тудары андый-ок полор.

ЕРЛҮ КАДЫТ ЕПТҮ ПОЛУГАР.

Ер кижн каттына катту полуп жүргени жаман,
 Ептү полбой кадыт ерине каршыкканы жаман,
 Екүдий ортозына көрмөс кирил пулгап турар,
 Ептү ермек угуштырбай кырыштырып турар.

Ерлер! алган кижигер-биле еттү жүрүгөр,
 Еки поигар пир полуп Кудайга мөргүгөр,
 Ене адагарды таштап, екү пир полгоныгар,
 Екү, Кудайдын салганы-была, жаңыс еттү полгоныгар,
 Оңы-жок ери каттын согуп кенедип турганы,
 Оңы-была поинын солон кенедип турганы ол,
 Екүдийн үстүне Кудайдын алкыжын кычарган,
 Екүди жаңыс еттү ползын теп, Кудай алкыжын
 перген.

Алган ери еди сөөгүнүн төзөгөн төзү полгон,
 Алган кижизи анын пир кабыргазы полгон,
 Öскөлөнүп үзери жаман көрүжүп жүрбегер,
 Öбркөп, пашкаланып айрылжып жүрбегер,
 Кадыт ерин таштап айрылып жүрер ползо,
 Каан Кудайдын салымын пузуп турганы ол,
 Каттын таштап айрылып жүрген ер кижини,
 Каан Кудайды жамандагандый полуп, пуруга калар,
 Ортогорго көрмөсти кидирбегер,
 Омок полуп Кудайга мөргүгөр.
 Үзери корлонышпай Кудайга мөргүгөр,
 Үстүни Кудайдын кежиги слерге полор.
 Еки пашка айрылыжып жүрзегер,
 Енчигип жадар жүртугар жок полор.
 Калганы чакта пурулу полорзыгар,
 Калыка каткы полуп уйаларзыгар.
 Ерин таштап кадыт айрылып жүрзе,
 Ерин өлтиргендй килинчекту полор.
 Ери, каттын таштап айрылып жүрзе,
 Еки кат килинчектү полор.

Ерлү кадытту ентү, жакшы жүрбөсө жини наткы! эрлер
 Екүдий журтты еен калып, Паргаа Парар. эрлер
 Пар полгонды, жок полгондый полор, шет адрагды энт
 Пашка кизи енчиленип алган полор. Найдды Н. үн
 Еки пашка тешип жүрерлер, энт наткы нрә жә-ин
 Еликтеп, кижилер каткырып жүрер. Наннон алыд-ин
 Көрүшпей жүрген ерлү кадытты. Н. энтүсү Найдды
 Көрмөс енчиленип, көкүп жүрер. үттә эйнәй Найдды
 Көпти шіјар едер јепселим, тиір;
 Көпты олјоолоп аларым тиір. Н. үн үттөсө нрә нрә наткы
 Каттын пашкалап, пашканы алганы. Н. эннжн наткы
 Каан Кудайды каргыжын алар. нрә нрә үн нрә көкүс
 Чыгарып ійген кадыт чайдам жүрөсө. э. энншн нрә нрә
 Чын јерге кечирилзе, кынду таамаа түжер. э. тиде
 Кудайдаң айдылган сөс пар; н. эннжн Найдды Н. нрә
 Кулагыгар салып угыгар; ү. нрә нрә наткы наткы
 Чайдамдар теңере кандыгына чыкпас; Найдды Н. нрә
 Чалуга пажыргандар андый ок полор теген.